

шення життєвого рівня українського народу, його соціальної захищеності, говорити про викоренення торгівлі жінками неможливо.

Необхідною умовою ефективного протистояння торгівлі жінками є досконале національне законодавство, зокрема кримінальне. Нововведена кримінально-правова заборона на торгівлю людьми (ст.124¹ КК України) сформульована невдало, в ній переплітаються одразу три заборони: на викрадення людини, на контрабанду людей та на торгівлю людьми. Це викликає значні труднощі при застосуванні відповідної кримінально-правової норми, тому в новому КК України доцільно було б більш точно та лаконічно сформулювати ці норми.

Надійшла до редколегії 16.01.2000

Список літератури:

1. Зелінський А.Ф. Кримінологія: Навч. посібник. Х., 2000.
2. Архів Суворівського райсуду м. Херсону, 1999, справа № 250002-99.
3. Архів Суворівського райсуду м. Херсону 1999, справа № 031252-98.
4. Кокіна В. Дорога до дому // Угрозливий кур'єр. 2000. №19

О.В.Літвінов

ПРО ДЕЯКІ ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ БОРОТЬБИ З ЛЕГАЛІЗАЦІЄЮ НЕЗАКОННИХ ПРИБУТКІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

При розслідуванні економічних злочинів правоохоронні органи досить часто виявляють факти маскування злочинних коштів з використанням механізму розрахункових операцій. Аналіз слідчої та судової практики свідчить, що в Україні, як і в інших країнах, існує проблема легалізації незаконних прибутків. Але перешкодами в її вирішенні є недосконалість чинного законодавства, недостатня підготовка фахівців правоохоронних органів з питань розкриття та розслідування фінансових злочинів.

За офіційними даними сотні мільйонів доларів США щорічно відмиваються на території України, а потім або переказуються за кордон або використовуються в інтересах вузького кола осіб, які розпоряджаються ними чи контролюють ці кошти. Про це свідчать матеріали МВС, СБУ, Генеральної прокуратури, ДПА*, МЗЕЗ**.

Аналіз кримінальних справ про економічні злочини та іншої інформації показує, що організовані злочинні групи проникають у сферу кредитно-фінансових відносин через створення комерційних банків, страхових компаній та інших комерційних структур з метою легалізації злочинно отриманих коштів і поширення впливу на ключові позиції в економіці.

* За даними Управління податкової міліції у Київській області тільки у Києві у 1999 році були знешкоджені декілька так званих «конвертаційних центрів» через які були відмиті та проконвертовані десятки мільйонів гривень кримінального походження.

** За даними Міністерства зовнішніх економічних зв'язків сума валюти, яка була перерахована за межі України за допомогою ЛОРО рахунків сягає майже чотирьох мільярдів гривень.

Одним з найбільш поширених та простих способів перерахування грошей. одержаних незаконним шляхом як у тіньовий, так і у легальний бізнес є використання фіктивних підприємств. Вивчення та узагальнення матеріалів кримінальних справ про фіктивне підприємництво (ст.148⁴ КК України) показало, що через укладення фіктивних угод великі суми грошових коштів можуть безперешкодно перекладатись у фінансові та банківські установи як на території України, так і за її межами. При проведенні таких фінансових операцій грошам, отриманим незаконним шляхом, надається вигляд таких, що отримані на законних підставах.

Величезна маса злочинних коштів, що вливається в легальну економіку, створює фінансову базу для організованої злочинності. Для протистояння цим процесам потрібне комплексне законодавство (фінансове, кримінальне, адміністративне, цивільне) яке б перешкоджало можливості легального володіння, використання і розпорядження злочинними коштами. Важливу роль в цьому відіграє кримінальне законодавство, яке повинно визначати ті чи інші дії в цій сфері злочинними.

В чинному Кримінальному кодексі України є тільки одна стаття, яка визначає як злочин дії, які пов'язані з легалізацією незаконних прибутків (ст.229¹²). Але ця норма передбачає відповідальність тільки за використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Очевидно, що вона має обмежену сферу застосування і, як показала практика, не стала дійовим механізмом у боротьбі з відмиванням наркогрошей*.

До проекту Кримінального кодексу України включена ст.194 (Легалізація (відмивання) грошових коштів та іншого майна, здобутих незаконним шляхом), але в її диспозиції не повністю розкривається суттєвість цього нового для українського законодавства злочину, а саме – приховування незаконної природи і джерела майна, надання йому правомірного вигляду. Також в конструкції статті не передбачені обставини, що мають кваліфікуючий характер, без чого санкція (від штрафу в 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до восьми років позбавлення волі з конфіскацією майна) виглядає необґрунтовано розширеною. Крім того, враховуючи складнощі виявлення і розслідування цих злочинів (їх висока латентність), доцільно передбачити можливість звільнення від кримінальної відповідальності осіб, які сприяють розкриттю таких злочинів.

Як показує міжнародна слідча практика, ефективна боротьба з легалізацією незаконних прибутків може вестись тільки за умов прийняття необхідного пакету нормативних документів з цієї проблеми та приведення чинного законодавства у відповідність до них. Мова йде про прийняття спеціального закону в якому даються поняття: легалізація, фінансова операція, незаконні прибутки та ін. Необхідно

* За статистичними даними ГСУ МВС України за 1998 рік, за ознаками ст. 229-12 КК України було порушено всього дві кримінальні справи (Запорізька область), які так і не були доведені до суду.

також визначити обсяг повноважень контролюючих органів та порядок їх взаємодії зі слідчими та оперативними підрозділами правоохоронних органів.

В деяких країнах розслідуванню злочинів, пов'язаних з легалізацією незаконних прибутків приділяється особливе значення і навіть створені спеціальні підрозділи такі як фінансова служба "G-7" в США [1, с.3-5] та Підрозділ по фінансовим розслідуванням (Financial Investigation Unit) у Великобританії [2, с.30-33].

Правоохоронні органи України намагаються боротися з проникненням незаконних прибутків у легальні сфери суспільного життя і у теперішніх умовах. Наприклад, такі факти виявляються при розслідуванні злочинів, від яких, найчастіше, отримуються злочинні прибутки (ухилення від сплати податків, фіктивне підприємництво, розкрадання державного або колективного майна, торгівля людьми, наркотиками, зброєю тощо). Але в ході таких розслідувань не завжди вдається досягти головної мети боротьби зі злочинними прибутками – виявити і вилучити грошові кошти та інше майно, здобуте незаконним шляхом.

Крім недоліків правового характеру існують, на наш погляд, і багато інших проблем, пов'язаних з питаннями організації розслідування легалізації незаконних прибутків: відсутність методики розслідування злочинів, які слід кваліфікувати як відмивання грошей та іншого майна, здобутих незаконним шляхом, а також пов'язаних з ними злочинів; недосконалість механізму взаємодії, як на національному так і на міжнародному рівні між різними державними структурами та банківськими і фінансовими установами з питань розслідування вказаних злочинів.

Враховуючи викладене вище доцільно було б розглянути наступні положення з питань організації та проведення розслідування по кримінальних справах про відмивання грошей, які, на наш погляд, сприятимуть покращенню ситуації в сфері боротьби з цим явищем: в рамках НЦБ Інтерполу створити відділ по координації питань взаємодії при розслідуванні злочинів у кредитно-фінансовій та банківській сферах, пов'язаних з відмиванням грошей; переглянути процедуру взаємодії правоохоронних органів України з відповідними органами зарубіжних країн, спростити механізм реалізації та скоротити терміни виконання процесуальних дій в рамках міжнародного співробітництва; розробити методику розслідування злочинів, пов'язаних з легалізацією незаконних прибутків; при розслідуванні корисливих злочинів приділяти більше уваги питанням приховування злочинних прибутків, особливо якщо є ознаки маскуванню злочинного джерела таких прибутків і спроб використання їх на законних підставах; створити у оперативних підрозділах відділи фінансової розвідки, які б займалися питаннями пошуку злочинних прибутків у банківській системі.

З огляду на викладене є необхідність в систематизації законодавства України у галузі боротьби з "відмиванням" злочинних коштів, шляхом розробки і прийняття відповідних нормативних документів та внесення змін і доповнень у вже існуючі. Звісно, це потребує великої роботи, підкріпленої даними наукових, практичних, аналітичних досліджень, досвіду зарубіжних країн з ураху-

ванням особливостей національного законодавства, стану економіки, криміногенної ситуації та інших показників.

Здійснення зазначених та інших заходів, на нашу думку, у тісному співробітництві державних, фінансових, банківських та інших установ з правоохоронними органами повинні сприяти попередженню, виявленню та розслідуванню злочинів, пов'язаних з легалізацією незаконних прибутків та зробити більш ефективною боротьбу з економічною та організованою злочинністю в цілому.

Надійшла до редколегії 16.01.2000

Список літератури:

1. Kroll S.R. Some thoughts on law enforcement and stored value products // *Butterworths Journal of International Banking and Financial Law*. 1997. January, P. 3-5.
2. Kranden L. Features of inquiry // *Police review*. 1997. January, P. 30-33.

В.Т. Комзюк

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНФІСКАЦІЇ ПРЕДМЕТІВ ПОРУШЕНЬ МИТНИХ ПРАВИЛ

Конфіскація предметів порушень митних правил є адміністративним стягненням, тобто мірою відповідальності, правовим наслідком проступку. Як зазначається в ст.23 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП України), ці стягнення застосовуються з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Конфіскація означає примусову безоплатну передачу майна у власність держави (ст.29 КпАП України). Адміністративне законодавство допускає конфіскацію лише конкретного майна: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення, і грошей, одержаних в результаті вчинення такого правопорушення. Конфісковано може бути, як правило, предмет, який є в особистій власності порушника.

Конфіскація за порушення митних правил застосовується на підставах і у порядку, визначених Митним кодексом України (далі – МК України). Відповідно до цього Кодексу конфіскацію як додаткове адміністративне стягнення передбачено за цілий ряд порушень: недоставлення в митний орган України предметів та документів (ст.109); видачу предметів без дозволу митного органу України (ст.112); порушення зобов'язання про зворотне вивезення чи зворотне ввезення предметів (ст.113); порушення зобов'язання про транзит (ст.114); переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (ст.115); переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем (ст.116); зберігання, перевезення чи придбання предметів, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від такого контролю (ст.117) і недеklarування предметів чи